

הו איקרוס, עזור לעצמך!

מגרמנית: ירדן בן־צור

שטפן גאורגה (1868, גרמניה – 1933, שווייץ), משורר גרמני שידוע כאחד ממוביליו של הזרם האסתטיציסטי בספרות הגרמנית במפנה המאה ה־20. בעת שלמד פילוסופיה והיסטוריה של האמנות בפריז התוודע גאורגה למשורר סטפן מלארמה, ועמד בקשר הדוק עמו ועם כמה מנציגיה האחרים של התנועה הסימבוליסטית בשירה הצרפתית. בשובו לגרמניה ייסד גאורגה חוג ספרותי משלו, שזכה לכינוי "מעגל־גאורגה". החוג התקבץ סביב אישיותו הכריזמטית וכלל אנשי־רוח ידועים רבים בני התקופה. גאורגה ערך את כתב העת החשוב "דפים לאמנות", שמטרתו המרכזית הוגדרה כ"השבת החיוניות לספרות הגרמנית". הוא ביקש לכונן צורות אסתטיות חדשות בשירה הגרמנית שמכוונות להרמוניה ולצורות טהורות ושקולות, השאולות מן הקלאסיקה היוונית, ושנועדו למחות נגד השחתתה ושיבושה של השפה. גאורגה חרג בתחומי הגותו מן הספרות, נטה בכתביו אל המיסטי והפוליטי, והיה מתנגד קולני לנטורליזם ולמטריאליזם.

גאורגה היה הומו מוצהר, אך הטיף לחיי פרישות. בשל שמרנותו, חיבתו המופרזת לכוח, והאופן הכיתתי שבו ניהל את חוגו, רעיונותיו מובנים לעיתים כפרוטורפשיסטיים, והוא מזוהה עם עליית הנאציזם לשלטון בגרמניה, שהתרחשה בשנת מותו. עם זאת, יש לציין שהוא דחה את הצעות המשטר הנאצי לכבוד ולשלמונים, וביכר מוות בגלות.

הקובץ שממנו לקוחים השירים הכלולים במבחר זה הוא אוסף של שירים מוקדמים שנכתבו בין השנים 1886-1887, ושראה אור תחת הכותרת "ספר הא'-ב' – מבחר פסוקים ראשונים". קובץ זה אינו נחשב לפסגת יצירתו, אולם הוא מבשר חשוב של הפרקים הידועים והמרכזיים יותר בה. על אף חשיבותו הגדולה בשירה הגרמנית, נוכחותו של גאורגה בתרגומים עבריים היתה דלה מאוד לאורך השנים, והחתום מטה מקווה להמשיך במלאכת התרגום משיריו.

י"ב

איקרוס

הגִּבְהִית עוֹף עַל גֵּב כָּנָף קִלָּה
שְׁמִתְנַתָּה מֵאַרְץ תְּקוּשָׁשׁ,
אֵךְ גִּחְמַת הַלֵּב בָּךְ מְשִׁלָּה
הַגִּבְהִית עוֹף אֶל פְּנֵי כְדוֹר הָאֵשׁ.

בְּמַעוֹפֶךָ הִרְחַק מֵאַדְמָה
כְּשׁוֹפּוֹת בְּנִשְׁיָקֶת חֲמָה רוֹתַחָה
נִמְסוּ כְּנַפֶּיךָ לְמִצּוֹלוֹת דּוֹמָה.
הוּא אִיקְרוֹס, עֶזֶר לְעֶצְמָךְ!

שושן נובמבר

אָמַר נָא לִי שׁוֹשֵׁן חֹרֶר
מָה תַּחֲפֹשׁ בְּגֵן קוֹדֶר?
בְּמֵאוֹנֵי זְמַן כָּבֵד זֶה כָּבֵר שְׁקַע הַסֵּתוֹ,
וְעַרְפֵּל נּוֹבֶמְבֶּר סְמִיךְ עַל הָרַעְגָּב.
הַלְבֵּדֶךָ תִּשְׁכֵּן, שׁוֹשֵׁן חֹרֶר?
אַחִיךָ, אַחֲרוֹנִים, כָּבֵר אֲמֹשׁ
נִפְּלוּ שְׂדוּדִים בְּחֵץ הַכֶּמֶשׁ
אֶל חִיק אָמֶם – מוֹלִיד הַפֶּךְ קוֹבֵר.

אֵךְ אֵל נָא תִּדְחַקְנִי לְמַהֵר
כִּי יֵשׁ לִי כָּאֵן עוֹד כְּתִבַּת לְבָקָר.
עַל קֶבֶר עֲלָם רַךְ תִּמְצָא אוֹתִי:
מֵלֵא תִקְוָה הִיא וְנִהְנֶתָן
הָאֵל רוֹצֶה לְדַעַת: אֵיךְ נִפְטָר?
בְּטָרֶם קְמִילָתִי, גִּזְרַת מוֹתִי
אֶקְשֹׁט קִבְרוֹ הָרַעְנָן
בְּיוֹם שׁוֹכְנֵי-עֶפְרָה.

מסע ימי

חֲצִיתִי אֶת הַיָּם עִם הַיָּדִידִים
הָעָרֵב נָס, קָמַל
צָנַח הַשָּׁלֵג בְּפִתִּיתִים כְּבָדִים
וְסִירְתָּנוּ לְאִטָּה
שִׁיטָּה בְּזֶרֶם הָאֶפֶל.

הָעֶרְפֶּל עֵטָף טְבַעוֹת-עֶפֶר
מֵהַשָּׁמַיִם אוֹת לֹא נִשְׁלַחַה
וְנִגְיָנָה פְּשֻׁתָּה מִכָּפֶר אֶל כָּפֶר
צָלִיל פַּעֲמוֹן אוֹה-מְרִיָּה
בְּרַעַשׁ כֹּה עָמוּם, מִלֹּא יִפְחָה.

הַיִּבְשָׁה חֲתָמָה אֶת הַמָּסַע
הַגִּיעָה עַת לְנַחַת בַּחוּף
עֲלִינוּ לְמָקוֹם יָשׁוּב נִשָּׂא
שָׂרְגַל אִישׁ בּוֹ לֹא דָרְכָה
כָּל בֵּית כָּאֵן נָצַב אֶלֶם-מִשְׁקוֹף.

עַל כִּנְסִיָּה חֲלַפְנוּ בְּמוֹ נִיעַ
דִּלְתָה פְּתוּחָה לְמַחְצָה וּמִבְּפָנִים
נִשְׁמַע מְזִמּוֹר הַלִּיטְנִיָּה...
אֶל מַעְגַּל קְדוֹשׁ פִּסְעָנוּ, שָׁם
הָאֲמָהוּת שׁוֹטְחוֹת תְּפִלַּת-הַשּׁוֹשָׁנִים.

צַחֲקוּ הַיָּדִידִים – נִמְשִׁיךְ לְהַתְגַּלְגֵּל.
הַזְמַן נִגְמַר! הַחֶשֶׁךְ מִתְנַכֵּל!
מִלְעָגִם הַמֵּר אֲנִי אֲמַנָּם סוֹבֵל
אֶךְ גַּם אֲנִי לֹא טוֹב יוֹתֵר –
אֶל הַסִּירָה אֲרֹד רְדוּף הָרְהוֹר אֶפֶל.